

**Η ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΗΜΑΣΙΑ
ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ
ΑΝΟΙΚΤΗ ΕΚΔΗΛΩΣΗ**

Μερίμνει του Τεκτονικού Ιδρύματος διοργανώθηκε ανοικτή εκδήλωση στο Τεκτονικό Μέγαρο Αθηνών με θέμα «Η ανθρωπιστική και κοινωνική σημασία της Μουσικής» με συντονιστή τον καθηγητή του Ε.Μ.Π. και Ενδ.: Αδ.: Θ. Τάσιο, η οποία πραγματοποιήθηκε την 9η Μαρτίου 1996. Κατ' αυτήν ο Πρόεδρος του Τεκτονικού Ιδρύματος Ενδοξ.: Μεγ.: Διδ.: Αδ.: Σάββας Βαφειάδης, μεταξύ άλλων είπε:

«Αξιότιμοι Κυρίες και Κύριοι,

Η Μουσική υπό την ευρείαν έννοιά της, αποτελεί την «τέχνη των Μουσών» εννέα τον αριθμόν, οι οποίες πρωτοεμφανίσθηκαν στα Ομηρικά Έπη, ενώ αργότερα αναφέρθηκαν εκτενέστερα στη «Θεογονία» του Ησιόδου. Οι Μούσες, ως γνωστόν, αποτελούσαν σημαντικότερες ελληνικές θεότητες, προστάτιδες κάθε πνευματικής και καλλιτεχνικής εκδήλωσης. Κατά την αρχαιότητα, η μουσική, ιδιαίτερα, περιλαμβανόταν στη γενικότερη ενασχόληση η οποία διαμορφώνει το πνεύμα και την ψυχή, σε αντίθεση προς τη γυμναστική, η οποία διασφαλίζει τη διάπλαση του σώματος. Υπ' αυτήν την έννοια, η Μουσική θεωρήθηκε ως διεθνής γλώσσα που παρεσκεύαζε τον άνθρωπο γενικά, αλλά και ιδιαίτερα στη σπουδή της φιλοσοφίας, εγγαράζοντας στο πνεύμα του τις ηθικές αρχές και τις αισθητικές προεκτάσεις της.

Ο Πυθαγόρας, μάλιστα, χαρακτήριζε τη μουσική ως επιστήμη της «τάξεως» και ως αισθησιακή μορφή της «αρμονίας», θεωρώντας την ως μέσο ψυχικής ολοκλήρωσης του ανθρώπου.

Αργότερα, η μουσική ενασχόληση, υπό τη στενότερη έννοιά της, σήμανε την τέχνη της συναρμολόγησης των ήχων κατά τέτοιον τρόπον, ώστε να παράγεται στην ανθρώπινη ψυχή η ευχάριστη αίσθηση της αρμονίας και του ρυθμού.

Βέβαια, εκτός από την Ελλάδα, παλαιότατα ίχνη μουσικής ανευρίσκονται στις Ινδίες, στην Κίνα, στην Ιουδαία και στη Μεσοποταμία.

Πολλοί δε ήταν, στην αρχαιότητα, εκείνοι που αποδίδανε επί πλέον στη μουσική ιαματική δύναμη και όχι αδικώς. Είναι σήμερα γνωστό, ότι ανάλογα με την ιδιοσυγκρασία κάθε ατόμου, ένας ήχος μπορεί να προκαλέσει ολόκληρο φάσμα συγκινήσεων και ψυχοσωματικών εκδηλώσεων, όπως είναι το γέλιο ή τα δάκρυα, αλλά και την επιτάχυνση της καρδιακής συχνότητας, ως και ρίγη συγκινήσεως, ή, ακόμη, μπορεί να επιφέρει τη ψυχική ηρεμία και την καταπράυνση.

Η απαρχή της Μουσικής, θεωρείται συνυφασμένη με τον Λόγο και δεν μπορεί να προσδιορισθεί επακριβώς. Ίσως το κελάδημα των πουλιών, το θρόισμα των δένδρων, η πνοή του ανέμου η τα κύματα της θάλασσας να έδωσαν στον άνθρωπο την πρώτη ιδέα της αναπαραγωγής του ακούσματος αυτών των ήχων ή και της παραγωγής κάποιων νέων. Σιγά-σιγά, η συναρμολόγηση των ήχων εξελίχθηκε σε τέχνη, που εκφράστηκε με τη σύνθεση και την εξωτερική της, χάρη στην ανθρώπινη φωνή και στα υποτυπώδη, στην αρχή, μουσικά όργανα. Η μουσική επομένως είναι κατά βάση φωνητική και οργανική. Τα πρωταρχικά όργανα εξελίχθηκαν, συν τω χρόνω, στους πρόγονους των πνευστών και κρουστών σημερινών οργάνων, τα οποία τελειοποιήθηκαν σημαντικά τελευταίως χάρη στα μηχανικά μέσα και στη σύγχρονη υψηλή τεχνολογία.

Φαίνεται, ότι στους αρχαίους πολιτισμούς, η μουσική παρουσίασε προοδευτική ανθίζουσα καλλιέργεια που εξυπηρετούσε αρχικά μια μορφή επικοινωνίας των ατόμων μεταξύ τους καθώς και τις κοινωνικές συναναστροφές τους, ή ακόμη και ένα αποδοτικότερο ρυθμό εργασίας τους ή στρατιωτικής επίδοσης. Εξ άλλου όμως, η μουσική, επειδή επέφερε εσωτερική ηρεμία και ευφορία, κατέστη ουσιώδες συμπλήρωμα διαφόρων θρησκευτικών τελετουργιών και ενδυνάμωσε το στοιχείο της «μαγείας» που ασκούσαν ανέκαθεν οι τελετουργίες αυτές στους ανθρώπους. Χρειάστηκε δε να περάσουν πολλοί αιώνες, έως ότου η μουσική ευχαρίστηση γίνει αυτοσκοπός και στοιχείο ατομικής ψυχικής ανάτασης, ανεξάρτητα από τις σκοπιμότητες που, κατά βάση εξυπηρετούσε και, πολλές φορές, εξακολουθεί και σήμερα να εξυπηρετεί.

Με την παρακμή της Δυτικής Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας - η οποία σχεδόν καθόλου δεν ευνόησε την εξέλιξη της μουσικής - η Χριστιανική Εκκλησία ανέλαβε να διατηρήσει και να διαδώσει την αξιόλογη μουσική κληρονομιά της Ελληνικής αρχαιότητας αλλά και της Εβραϊκής λειτουργίας. Το πρώτο ρεύμα της «εκκλησιαστικής μουσικής» αναπτύχθηκε μεταξύ 4ου και 8ου αιώνα μ.Χ. στο Βυζάντιο επί Μεγ. Βασιλείου, Ιερού Χρυσοστόμου και Κοσμά του Μελωδού, με μονοφωνικούς ψαλμούς κατ' αντιφωνίαν και καθ' υπακοήν. Εξ άλλου όμως αναπτύχθηκε κατά τα τέλη του 6ου αιώνα μ.Χ. και στη Ρώμη, υπό τον Πάπα Γρηγόριο Α', το κυ-

ριώτερο ρεύμα της δυτικής εκκλησιαστικής μουσικής. Μια δεύτερη περίοδος της Βυζαντινής μουσικής, βασιζόμενη στην παράδοση, άρχισε από τον 8ο αιώνα επί Δαμασκηνού, η οποία, σιγά-σιγά, μετεξελίχθηκε και έφθασε στην ακμή της τον 13ο μ.Χ. αιώνα, με τον Κουκουζέλη.

Στη Δύση, την αντίστοιχη εποχή, παράλληλα με τη χρησιμοποιούμενη τότε παραδοσιακή μονοφωνία, καθιερώθηκε και η νέα τεχνική της *πολυφωνίας*, με μια κυρία και μια δεύτερη φωνή. Η πολυφωνική αυτή μουσική έγινε γνωστή και ως *organum*, ενώ, συν τω χρόνω, άρχισε να αναπτύσσεται, παράλληλα προς την εκκλησιαστική, και τη «κοσμική ή λαϊκή μουσική», ιδιαίτερα στη Γαλλία και στη Γερμανία και κυρίως με τον τύπο της μονοφωνικής μουσικής.

Με την είσοδο του 14ου αιώνα, έγινε γνωστή η αξιόλογη πραγματεία υπό την επωνυμία «*Ars Nova*» του de Vitry, ο οποίος κατέγραψε ουσιώδεις, για την εποχή εκείνη, καινοτομίες στον τομέα του μέτρου και της αρμονίας. Επίσης, κατά την Αναγέννηση, δημοσιεύθηκε σημαντικός αριθμός έργων, τα οποία πραγματευόταν την *αιθητική*, τη *θεωρία* και την *πρακτική* της μουσικής. Κατά την εποχή αυτήν, πολλοί Φλαμανδοί, Γάλλοι, Άγγλοι, Γερμανοί και Ιταλοί συνθέτες συνέβαλαν στη δημιουργία μεγάλου αριθμού και σημαντικής αξίας έργων, τόσον «εκκλησιαστικής» όσον και «κοσμικής» μουσικής.

Από τις αρχές του 17ου αιώνα σημειώθηκε νέα αποφασιστική καμπή στην εξέλιξη της μουσικής, πιο σημαντική και από εκείνη της *Ars Nova*. Αναγνωρίστηκαν, δηλαδή, τότε, δύο διαφορετικά μουσικά συνθετικά ιδιώματα, ήτοι το «*Stile antico*», που αναφερόταν στο οικουμενικό ύφος του 16ου αιώνα και ήταν απαύγασμα των φλαμανδικών προτύπων, καθώς και το «*Stile moderno*», που αποτελούσε το καινούργιο θεατρικό ύφος, προερχόμενο από την Ιταλία. Κατ' αυτόν τον τρόπο, επιτεύχθηκε - εκτός από τη σαφή διάκριση μεταξύ θρησκευτικής και κοσμικής μουσικής - και μια μεγαλύτερη διαφοροποίηση των *φωνητικών* από τα *ενόργανα* ιδιώματα, καθώς και μια σημαντική εξέλιξη της *τονικής οργάνωσης* της μουσικής.

Με την είσοδο, πλέον του 18ου αιώνα, παρατηρούμε ότι η ανάπτυξη των Επιστημών και η κατάκτηση νέων τεχνικών γνώσεων κυρίως στη Δυτική και στη Κεντρική Ευρώπη συμβάδισε, παράλληλα και αναλογικά, με την πρόοδο της μουσικής τέχνης, έτσι, ώστε η *μουσική παιδεία* να επηρεάζει σοβαρά την *πολιτισμική ταυτότητα* των Ευρωπαίων και να θεωρείται εκ των θεμελίων λίθων του σύγχρονου πολιτιστικού οικοδομήματός μας.

Ήταν η εποχή εκείνη που άρχιζε η κοινωνική αναμόρφωση της Ευ-

ρώπης με την εμφάνιση στην Αγγλία, τη Γαλλία και τη Γερμανία νέων πνευματικών ρευμάτων. Μεταξύ των πλέον σημαντικών από αυτά τα ρεύματα είναι ασφαλώς και ο Ελευθεροτεκτονισμός, ο οποίος ιδρύθηκε επίσημα το 1717 και αποτελεί έκτοτε θεσμόν φιλοσοφικόν προοδευτικόν και φιλανθρωπικόν υπό την ευρείαν έννοιαν του όρου. Αποσκοπεί δε στην ηθική και πνευματική αυτοβελτίωση των μελών του, προκειμένου όπως συμβάλλει υπέρ της προόδου της Ανθρωπότητας, δια μέσου της ειρηνικής και βαθμιαίας ανυψώσεως ενός εκάστου ατόμου.

Σε κάθε ανεξάρτητη επικράτεια και υπό την αιγίδα της αντίστοιχης Μεγάλης Στοάς, οι Ελευθεροτέκτονες συνέρχονται ελευθέρως και αυτοβούλως σε επί μέρους Στοές, οι οποίες αποτελούν αφενός μεν Ενώσεις αδελφών, αφετέρου δε Τεκτ.: Εργαστήρια, που λειτουργούν επί τη βάση δεδηλωμένων Τεκτ.: Αρχών και Κανονισμών και, πάντοτε, συμφώνως προς τους Νόμους του Κράτους.

Σε μια τέτοια τεκτ.: Στοά του Λονδίνου, πρόδρομο των μεταγενεστέρων χιλιάδων Στοών που ιδρύθηκαν σε όλο τον Κόσμο, κυκλοφόρησαν στις 17 Ιανουαρίου 1724 για πρώτη φορά μερικά τεκτ.: τραγούδια. Αυτά τα τραγούδια είχαν απλή ποίηση και μουσική, για να τραγουδιούνται κατά τις συνεστιάσεις, που ακολουθούσαν τις Τεκτ.: εργασίες εκείνης της εποχής. Χωρίς ιδιαίτερες καλλιτεχνικές απαιτήσεις, τα τραγούδια απευθύνοντο σε ποικίλης κοινωνικής προελεύσεως συνδαιτημόνες, διαφέροντας αναλόγως του βαθμού της τεκτ.: μήσεως των συμμετεχόντων. Το περιεχόμενο των τεκτ.: αυτών τραγουδιών εκυμαίνεται από την απλή έκφραση χαράς που προκαλεί η αδελφική σύναξη και συνεστίαση, μέχρι την ωδή προς τις Τέχνες και την απορρέουσα από αυτές ψυχική αρμονία, αλλά και μέχρι τον ύμνο προς την υψηλή τεκτονική παιδεία η οποία γι' αυτόν τον λόγο καλείται κατά μεταφοράν και «Βασιλική Τέχνη». Αυτής της υψηλής πνευματικής Τέχνης τα συμβολικά μυστικά, οι Τέκτονες - και τότε και τώρα - τα κρατούν προστατευμένα μέσα στις καρδιές τους, αποκαλύπτοντάς τα μόνο μέσα στις Τεκτ.: Στοές για να μη υποστούν αυτά τη φθορά της παρερμηνείας των αδαών, ή της συκοφαντίας των ανθρώπων με κακή προαίρεση. Δείγματα της τεκτονικής αυτής μουσικής των αρχών του 18ου αιώνα θα ακούσωμε στη συνέχεια από τον εκλεκτό πιανίστα Ρέιμα Ράις.

Πώς, όμως, χάρη σε ποιές ιστορικές εξελίξεις και κάτω από ποιές επί μέρους προϋποθέσεις και συνθήκες έγιναν εφικτοί αφενός μεν ο μεγαλειώδης, ποιοτικός και ποσοτικός εμπλουτισμός της μουσικής εν γένει, αφετέρου δε η πρωτοφανής για την εποχή εκείνη, εξάπλωσή της και πώς πραγματοποιήθηκε η δυναμική και ουσιαστική συμβολή της μουσικής στα πολιτισμικά δρώμενα των τριών ιδίως τελευταίων αιώνων και ποία

ήταν η συμβολή Τεκτόνων μουσουργών της εποχής εκείνης:

Σε αυτά τα εύλογα ερωτήματα, που ενδιαφέρουν κάθε σκεπτόμενο και φιλόκαλο σύγχρονο άνθρωπο, θα δώσουν σε λίγο απαντήσεις οι διακεκριμένοι Ομιλητές της αποψινής πνευματικής μας συγκέντρωσης. Αυτή η συγκέντρωση αποτελεί, την πρώτη μιας σειράς ανοικτών εκδηλώσεων γενικού κοινωνικού ενδιαφέροντος, με διάφορο εκάστοτε, θέμα, τις οποίες εκδηλώσεις διοργανώνει το Τεκτονικόν Ίδρυμα συμβάλλοντας έτσι στην «ειρηνική και βαθμιαία ανύψωση των ατόμων» όπως καθορίζουν οι ευγενείς Σκοποί του.

Απευθυνόμενοι σε εκλεκτούς φίλους ακροατές όπως εσείς, αποσκοπούμε στη συνειδητή πνευματική μέθεξη όλων μας και στην περαιτέρω πολιτισμική μας ανέλιξη που τόσον είναι αναγκαία σε μια εποχή σαν τη σημερινή, η οποία χαρακτηρίζεται από την πλήρη αδιαφορία προς τις εν γένει πνευματικές και ηθικές αξίες.

Συντονιστής της ενδιαφέρουσας αυτής εκδήλωσης για την «Ανθρωπιστική και Κοινωνική σημασία της Μουσικής» είναι ο εκλεκτός και πολύ γνωστός Καθηγητής του Εθνικού Μετσοβείου Πολυτεχνείου φίλιτος κ. Θεοδόσιος Τάσιος. Ο Καθηγητής Τάσιος έχει το χάρισμα να συνδυάζει με μοναδικό τρόπο την ποιητική φαντασία με τη διεισδυτική κρίση, το λεπτό συναίσθημα με την αυστηρή επιστημονική σκέψη, την τέχνη με την έρευνα και την καλλιέργεια του γραπτού με τη γλαφυρότητα του προφορικού λόγου. Μιλώντας στις αίθουσες διδασκαλίας, σε ελληνικά και διεθνή συνέδρια, σε ειδικές συνεδριάσεις, ή, ακόμη, γράφοντας τα πολυσήμαντα βιβλία του, ο Καθηγητής Τάσιος κατορθώνει πάντα να θέλξει τους ακροατές και τους αναγνώστες του.

Μαζί του απόψε θα μας ξεναγήσει στα μυστικά και γοητευτικά μονοπάτια της Μουσικής τέχνης, ένας ακόμη εκπρόσωπος των λεγομένων θετικών Επιστημών και συγκεκριμένα της Χημείας, ο οποίος όμως πολύ ενωρίς «απήχθη», ευτυχώς, υπό των Μουσών, για να γίνει σύντομα γνωστός και προσφιλής, όχι μόνον στο πανελλήνιο αλλά και διεθνώς! Είναι ο αγαπητός, ευγενής και διακεκριμένος Συνθέτης κ. Μίμης Πλέσσας, ο οποίος γνωρίζει να χειρίζεται το λόγο με την ίδια μαεστρία με την οποία ζωντανεύει και τις γλυκές μουσικές μελωδίες του στο πιάνο.

Έχομε τη χαρά και την τιμή να συγκαταλέγεται στους αποψινούς Ομιλητές και ο εκλεκτός Καθηγητής πιάνου και μουσικής δωματίου στο Ωδείο «Φίλιππος Νάκας» φίλιτος κ. Ρείμα Ράϊας. Γεννημένος στη χώρα των λιμνών και των τaráνδων, την όμορφη Φιλανδία, ο κ. Ρείμα Ράϊας, σπούδασε από πολύ μικρός πιάνο, συνεχίζοντας ανώτερες θεωρητικές σπουδές στη Μουσική Ακαδημία της Βουδαπέστης, παρακολούθη-

σε διεθνή σεμινάρια μεγάλων ερμηνευτών και έλαβε μέρος ως σολίστ σε συμφωνικές ορχήστρες ή έδωσε ρεσιτάλ πιάνου σε πολλές ξένες χώρες και στην Ελλάδα, στην οποία έχει εγκατασταθεί οικογενειακά από το 1988.

Το τέταρτο εκλεκτό μέλος του μουσικού μας panel είναι ο Ιατρός και Διδάκτωρ του Γαλλικού Πανεπιστημίου Paris VI, κ. Φώτης Παπαθανασίου, ο οποίος πέραν από τις λαμπρές ιατρικές του δραστηριότητες και τις πολύ ενδιαφέρουσες τηλεοπτικές και ραδιοφωνικές παραγωγές του με θέμα την Υγεία διαθέτει και βαθειά μουσική παιδεία με ποικίλα μουσικά ενδιαφέροντα.

Είναι ιδρυτής και εκλεγμένος Πρόεδρος της Εταιρείας Φίλων της Εθνικής Λυρικής Σκηνής ως και του Ελληνικού Τμήματος της Διεθνούς Εταιρείας Βάγκνερ και έχει συμμετάσχει σε πολλά, μουσικολογικά, ιστορικά και ιατρικά συνέδρια.

Όμως, για να πραγματοποιηθεί κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο η πρώτη σημερινή ανοικτή εκδήλωση του Τεκτονικού Ιδρύματος χρειάστηκε εκτός από την ανεκτίμητη συμβολή των ανωτέρω και η εθελοντική εργασία και άλλων εκλεκτών και φιλάτων από το χώρο μας. Τους ευχαριστώ όλους εγκαρδίως εκ μέρους του Διοικητικού Συμβουλίου του Ιδρύματος, αναφέροντας κυρίως τα ονόματα των φιλάτων κ. Δημητρίου Παπαβασιλείου για την υπ' αυτού στερεοφωνική εγκατάσταση εντός της αιθούσης και κ. Νίκου Καραγεωργίου για την υπ' αυτού καλλιτεχνική εκτύπωση του προγράμματος της εκδηλώσεώς μας. Τέλος, επιθυμώ να συγχαρώ τον Αντιπρόεδρον του Ιδρύματος κ. Ιωάννη Τσάμην για την υπ' αυτού επιτυχή γενική εποπτεία της διοργανώσεως».

Ακολούθως ομιλήσεν ο καθηγητής του ΕΜΠ Ενδ. Αδ. Θεοδόσιος Τάσιος, του οποίου την ομιλία παραθέτουμε κατωτέρω:

ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΤΕΚΤΟΝΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΛΑΪΚΩΝ ΣΥΝΑΥΛΙΩΝ ΜΕΤΑ ΤΟ 1700

I. Εισαγωγή

Ο τίτλος αυτής της διαλέξεως έχει πόλους δύο, την Μουσική και τον Λαό. Πριν λοιπόν περάσωμε στα σχετικά ιστορικά περιστατικά, θα ήθε-

Ο Ενδοξ.: Μεγ.: Διδ.: της Μεγ.: Στοάς της Ελλάδος παρουσιάζει το προεδρείο της εκδήλωσης για το ρόλο της Μουσικής στην πολιτιστική ανάπτυξη.

Ο Ενδ.: Μεγ.: Διδ.: της Μεγ.: Στοάς της Ελλάδος εκφράζων την ευγνωμοσύνη του προς τον συνθέτη Αδ.: Μίμη Πλέσσα για τη μελοποίηση του Ελληνικού Τεκτονικού Ύμνου «Προς το Φως».

λα συντομότητα να αναζητήσωμε (ως σχέση αιτίου προς αποτέλεσμα) τον τεκτονικό συσχετισμό προς τους δύο αυτούς πόλους:

α) **Λαός:** Η Τεκτονική αφιέρωση στα κοινωνικά ενδιαφέροντα είναι αρκετά γνωστή μέσα στην ιστορία. Πρώτον στο πλαίσιο των εθνικών επαναστάσεων. Απ' την Αμερικανική επανάσταση, έως την Ελληνική, την Ιταλική ή τη Ρουμανική. Αλλά, δεύτερον, και στο πλαίσιο του αιτήματος για την κοινωνική δικαιοσύνη: Η Τεκτονική τριλογία «Ελευθερία, Ισότης, Αδελφότης» γρήγορα πέρασε στην πολιτική πράξη (κι ας θυμηθούμε και πολιτικά πρόσωπα όπως ο Βενιαμίν Φραγκλίνος ή ο Κερένσκυ). Ή, για να έρθωμε (ακροθιγώς έστω) και στα ελληνικά πράγματα, ο σπουδαίος Τέκτων Σπυρίδων Νάγος ήταν ο πρώτος εκδότης σοσιαλιστικής εφημερίδας στη Χώρα μας, ο δε μέχρι πρόσφατα Πρόεδρος του Τεκτ. Ίδρύματος της Ελλάδας Αλ. Τζατζόπουλος ήταν το στήριγμα των δεκάδων «Νυκτερινών σχολών απόρων παιδιών» του Πειραιά.

Μ' αυτές λοιπόν τις πρόχειρες αναφορές, ήθελα να υπενθυμίσω τη γνωστή θέση του Τεκτονισμού υπέρ του Λαού.

β) **Μουσική:** Καθώς μες τον τεκτονισμό κηρύσσεται η ισοτιμία του διανοητικού, του ηθικού και του αισθητικού ενεργήματος, η Τέχνη δεν θεωρείται δια-σκέδαση αλλά θεραπεία ανάγκης υπαρξιακής - προϋπόθεση του Είναι. Εδώ, η σημασία της Τέχνης (τα βιώματα και τα σύμβολα) γίνεται θεμελιακή - κι η Μουσική γίνεται το απείκασμα του «συντονισμού μας με τον παγκόσμιο ρυθμό», για να χρησιμοποιήσω μια χαρακτηριστική Τεκτονική έκφραση.

Ήταν λοιπόν φυσικό ο Τεκτονισμός, με το διπλό αυτό άνοιγμα, να θελήσει να συμβάλει κι αυτός στην προς τον Λαό παροχή αυτού του «ουσιώδους εν ανεπαρκεία» που είναι η Μουσική. Και μάλιστα σε εποχές όπου έλειπε και ο άρτος - όχι μόνον τα θεάματα.

Στο κάτω-κάτω, ο λαός τραγουδάει κι όταν είναι χορτασμένος γύρω απ' το τραπέζι του, κι όταν μοιρολογάει το νεκρό του, αλλά κι όταν οργισμένος εκπορθεί τη Βαστίλλη...

2. Τι συνέθη δηλαδή...

Ας παρακολουθήσουμε τώρα τα σχετικά με το θέμα μας ιστορικά γεγονότα, εκεί γύρω στο 1700.

α) Βεβαίως, ο Λαός (ή, ακριβέστερα, οι μη Ευγενείς και οι μη κληρικοί) διέθετε τη δικιά του μουσική, που την τραγουδούσε στα σπίτια του. Είχε επίσης τη δυνατότητα, όπου και όταν την είχε, να ακούσει και λίγο λυρικό θέατρο. Οι συναυλίες όμως ήσαν προνόμιο των Ευγενών και της

Εκκλησίας. Σε τέτοιον βαθμό που η γαλλική «Βασιλική Ακαδημία της Μουσικής» απαγόρευε κάθε μουσική εκδήλωση για το κοινό, χωρίς τη γραπτή άδεια της Ακαδημίας!

β) Μέσα σ' αυτήν την ατμόσφαιρα, το επάγγελμα του Μουσικού ήταν κοινωνικώς και οικονομικώς υποβαθμισμένο. Καθόλου παράξενο λοιπόν που οι κατ' επάγγελμα Μουσικοί γίνονταν αθρόως μέλη των Τεκτ.: Στοών:

- Εύρισκαν εκεί μια φιλοσοφικώς εδραιωμένη αγάπη για την τέχνη τους.

Αποχτούσαν, έστω και για λίγο, κοινωνική ισότητα με τ' αφεντικά τους (ή τους ομοίως των).

- Ασκούσαν ελεύθερα την τέχνη τους για προσωπική τους απόλαυση (κι όχι για τον βαρόνο ή τον καρδινάλιο).

γ) Έτσι, μέσα σε λίγες δεκαετίες, πολλές Στοές βρέθηκαν μ' ένα σπουδαίο εσωτερικό μουσικό δυναμικό: Οι συναυλίες μέσα στις Στοές (εντός ή εκτός Τεκτονικών εργασιών) δημιούργησαν γρήγορα παράδοση.

Από κει και πέρα, εύλογο ήταν το επόμενο βήμα: Το δεξίπλωμα δηλαδή αυτού του δυναμικού από μέσα προς τα έξω ή, μ' άλλα λόγια, η συστηματική οργάνωση δημόσιων συναυλιών οργανωμένων από πλήθος Τεκτονικών ή παρατεκτονικών οργανώσεων. Έτσι, ο Τεκτονισμός πραγματώσε άλλο ένα είδος «πορείας προς τον Λαό».

Ας δούμε όμως τα πράγματα από κοντύτερα, παίρνοντας μερικά σύντομα παραδείγματα από ορισμένες Χώρες της Ευρώπης την εποχή εκείνη.

3. Αγγλία

Ας αρχίσουμε με μια «προϊστορία» του θέματος. Ένας «αλχημιστής» ο Thomas Britton (έμπορος κάρβουνου παρακαλώ, κι όχι κόμης) ανοίγει στα 1678 μιαν αίθουσα συναυλιών στο Λονδίνο (Aylesbury st.). Δωρεάν στην αρχή, για όλον τον κόσμο - κι αργότερα με ένα φτηνό εισιτήριο. Τριανταέξη χρόνια θ' αντέξει αυτός ο απίστευτος για την εποχή του θεσμός!

Ας πάμε όμως τώρα στα αμεσότερον Τεκτονικά μουσικά γεγονότα:

- Στην Στοά «Crown and Anchor» στην ομώνυμη ταβέρνα δηλαδή οι παρέες των Μουσικών έχουν αρχίσει τις εκδηλώσεις τους. Δύο απ' αυτούς τους Τέκτονες μουσικούς (ο Festing και ο Weideman), ιδρύουν και ταμείον Αλληλοβοηθείας Φτωχών Μουσικών.

- Απ' αυτήν την παρέα θα ιδρυθεί στα 1710 η «Academy of Antient Musick» μια οργάνωση δημόσιων συναυλιών δηλαδή. Μια οργάνωση που θ' απορροφηθεί αργότερα (1784) απ' τις μουσικές εκδηλώσεις στο Freemason's Hall του Λονδίνου.
- Στα 1725 ιδρύεται η τεκτονική μουσική οργάνωση «Philo-Musicae et Architecturae Societas». Το καταστατικό της μιλάει για τη Γεωμετρία ως «μητέρα των επιστημών και των τεχνών», απαιτεί δε όλα τα μέλη της Εταιρίας να είναι Τέκτονες κανονικοί. Πρόεδρος ο διάσημος Gemiani θα διευθύνει όλες τις ιδιότυπες Τεκτονικές συνεδρίες - συναυλίες αυτής της πρωτότυπης εταιρίας. (Ακόμα και λεπτομερή Πρακτικά τηρούνταν).
- Στα 1728 ο Τέκτων μουσικός Maurice Green ιδρύει την «Philharmonic Society» για δημόσιες συναυλίες.
- Το ίδιο, ο πολύ γνωστός στην εποχή του οργανίστας και Τέκτων John Immyns θα ιδρύσει στα 1741 την «Madrigal Society». Κάμποσες απ' αυτές τις Εταιρίες, με άλλο οργανωτικό πλαίσιο φυσικά, έχουν επιζήσει μέχρι σήμερα.
- Στα 1765, οι εν Λονδίνω γερμανοί Τέκτονες Johan Christion Bach (ο γιός του μεγάλου Bach) και ο Karl Friedrich Abel, οργανώνουν δημόσια «concerts» (κι είναι η πρώτη φορά που θ' ακουσθεί αυτός ο όρος).
- Όταν θα κτισθεί το τεκτονικό μέγαρο του Λονδίνου (το Freemason's Hall), θα αποβεί το κέντρο πολλών δημόσιων μουσικών εκδηλώσεων, μετά το 1784. Μέχρι και Τεκτονικές όπερες θα ανεβασθούν.
- Θα τελειώσουμε αυτήν την ατελή διάβαση στα μουσικοτεκτονικά πράγματα της Αγγλίας με την «Philharmonic Society». Αποτέλεσε την πιο οργανωμένη Τεκτονική εκδήλωση δημόσιας μουσικής, και ενσωμάτωσε την «Academy of Antient Musick» που είδαμε προηγουμένως. Ιδρυτές της Philharmonic (1813) θα είναι 14 Τέκτονες, ανάμεσα στους οποίους ο Attwood (μαθητής του Mozart) κι ο Salomon (ο «ατζέντης» των Τεκτόνων Haydn και Mozart στην Αγγλία). Η πρώτη δουλειά της νέας μουσικής εταιρίας είναι να παραγγείλει νέα έργα στους διασημότερους συνθέτες της εποχής. Σε τρεις Τέκτονες, τον Cherubini (συμφωνία σε ρε μείζονα), τον Mendelssohn (4η συμφωνία), τον Spohr (6η συμφωνία) και σ' έναν μέγιστον μουσικό τον Μπετόβεν. Του οποίου η Τεκτονική ιδιότητα δεν είναι μεν με βεβαιότητα διαπιστωμένη, προς τον οποίον όμως η παραγγελία της νεοπαγούς μουσικοτεκτονικής

Εταιρίας θα είναι η περίφημη 9η συμφωνία - και δεν έχουμε χρόνο για να μιλήσουμε εδώ για την τεκτονική ιστορία των στίχων του Shiller.

4. Γαλλία

4.1. Θ' αρχίσω με μίαν ακόμη ένδειξη της φιλολαϊκής στάσεως του Τεκτονισμού της εποχής, όταν είχε να κάνει με τη Μουσική. Στα 1737, ο J.C. Naudot (ο μεγαλύτερος φλαουτίστας της εποχής και συνθέτης) εκδίδει βιβλίο με τον τίτλο «παρτιτούρες ασμάτων της σεβάσμιας αδελφότητας των Ελευθεροτεκτόνων», στου οποίου την εισαγωγή περιλαμβάνονται και τούτοι οι σημαδιακοί στίχοι για τη Στοά του:

*«Εδώ οι αρχόντιοι οι ξακουστοί
αφήνουνε τους τίτλους τους
στα πόδια των βαμών μου,
και, μ' όλη την περήφανη την τύχη, τα λεφτά τους,
στοιχίζονται στον νόμο μου
και αδελφό τους κράζουν
τον πιο ασήμαντο θνητό».*

Είναι φανερή και εδώ η κοινωνιολογική πλευρά την οποία υπογραμμίσαμε στο κεφ. 2 αυτής εδώ της εργασίας.

Με τέτοια μυαλά λοιπόν που είχε, δεν είναι καθόλου περίεργο που ο Naudot θα συλληφθεί αργότερα και θα φυλακισθεί απ' τον Πρωθυπουργό - Καρδινάλιο Fleury. Πράγμα που εξηγεί γιατί ο διάσημος συνθέτης Clément-Bachelard θα κυκλοφορήσει (στα 1743) το μουσικό έργο «Les Franc-Maçons» - καντάτα απολογητική του Τεκτονισμού έναντι των τότε επικριτών του. (Ίσως δεν θά'ταν τελείως ανεπίκαιρο να παιζόταν η καντάτα αυτή και σήμερα, υποθέτω).

4.2. Ας έρθουμε όμως στα γεγονότα των ανοιχτών για το κοινό μουσικών εκδηλώσεων στη Γαλλία εκείνης της εποχής.

- A.D. Philidor (ο αδελφός του Francois Philidor, συνθέτη της Τεκτονικής όπερας «Garmen Secularae») ιδρυτής της εταιρίας «Concert Spirituel» στις 22 Ιανουαρίου 1725. (Να σημειωθεί πάντως ότι η πρώτη ιστορικός εξακριβωμένη Τεκτ.: Στοά στη Γαλλία αναφέρεται μετά το 1738). Δύο χαρακτηριστικά παραδείγματα απ' την μακράν ιστορία του Concert Spirituel (8000 έργα θα έχει συνολικώς παρουσιάσει μέχρι να απορροφηθεί αργότερα από άλλα οργανωτικά σχήματα): Στα 1762 Διευθυντής του Concert Spirituel είναι ο αββάς Francois Giroust, της Στοάς «Le Partiotisme». Θα ιδούμε σε λίγο ότι ο Concert Spirituel θα δώσει απόφιο το όνομά του σε άλλες Τεκτονικές μουσικές εκδηλώσεις

στη Γερμανία. Εκείνο όμως που έχει βασική σημασία είναι ότι τώρα πια το ρεπερτόριο δεν περιορίζεται στα λυρικά και θρησκευτικά θέματα των «επίσημων» ιδρυμάτων: Η έμφαση δίνεται στο πλήθος των συμφωνικών έργων που αλλάζουν την μουσική τέχνη του καιρού.

- François Gossec, (τον βρίσκουμε αργότερα μέλος της Στοάς «La Réunion des Arts»), ιδρύει στα 1769 την εταιρία «Concert des Amateurs». Σ' αυτήν θα δράσει αργότερα (1773) και ο πολύς Joseph Boulogne (μιγάς αφρικανός που η Τεκτονική του ιδιότητα του ανοίγει την προσπέλαση προς τα δημόσια πράγματα).

- Στα 1774, η Στοά «Les Amis Réunis» ιδρύει την «Société de Musique» - Διευθυντής θα είναι ο J.B. Bréval και θα δίνει λαϊκές απογευματινές συναυλίες στην Μονμάρτη - ενώ το καταστατικό της εταιρίας απαιτεί να συμμετέχουν υποχρεωτικώς στην ορχήστρα γυναίκες μουσικοί. Έχουμε εδώ πολλαπλά τα κοινωνικο-απελευθερωτικά μηνύματα του τεκτονισμού.

Ας σημειωθεί ότι η ίδια Στοά είχε ιδρύσει στα 1772 και τη βραχύβια εταιρία «Concert des Amis».

- Το ουμανιστικό πνεύμα έπνεε ήδη, εν πολλοίς δε με το ελληνικό του ένδυμα: Η Στοά με το υποδηλωτικό των προθέσεών της όνομα «L' Olympique de la Parfaite Estime» γίνεται το κέντρο πολλών δημόσιων μουσικών δράσεων:

- Μάιος 1782: Ιδρύει την «Société du Concert de la Loge Olympique», η οποία απορροφά την εταιρία «Concert des Amateurs» (βλ. προηγούμενα).

- 1785: Παραγγέλει στον Τέκτονα Haydn τις λεγόμενες «Συμφωνίες των Παρισίων» (έργα 82 έως 87), ορίζει δε διευθυντή της Olympique τον κόμητα d'Ogny (C.F.M. Rigoley).

- 1786: Ορίζει διευθυντή τον διακεκριμένο βιολιστή G. Batt. Viotti (της Στοάς «Αγ. Ιωάννης της Σκωτίας και Κοινωνικό Συμβόλαιο»).

- Παραγγέλει στον Gherubini (της Στοάς «Saint Jean de Paléatine») να συνθέσει τρία νέα έργα: «Αμφίων» 1786, «Κίρκη» 1789, «Επί τω θανάτω του Haydn» 1809.

Πρέπει να σημειωθεί ότι τα μέλη της «Société Olympique» ήσαν μόνον Τέκτονες.

- Η διαγώνια αυτή ιστόρηση των μουσικο-τεκτονικών πραγμάτων της Γαλλίας φθάνει τώρα σε μια σημαντικότερη περίπτωση. Πρόκειται για την περίφημη Στοά «Les Neuf Soeurs» (των Μουσών, δηλαδή), η οποία ανέθρεψε σημαντικά για τον παγκόσμιο πολιτισμό επιστημονικά και ιδεολογικά κινήματα - τη Στοά δηλαδή του αστρονόμου Lalan-

de, του Βενιαμίν Φραγκλίνου, του d'Alembert και όλων των Εγκυκλοπαιδιστών.

- 1780: ιδρύει το «Musée de Paris» (μίμηση του Μουσείου της Αλεξανδρείας), που απορροφά την «Société Apollonièenne» την οποία είχε ιδρύσει ο τέκτων Gevelin στα 1779 .

- 1871: Ιδρύει το «Musée Scientifique».

- 1785: Κατά μίμηση Αριστοτέλους, ιδρύει το «Lycée» (arts et sciences).

- 1789: Η Στοά μετατρέπεται ολόκληρη σε «Société Nationale de Neuf Soeurs» με 500 διακεκριμένα μέλη. Πρόκειται για μια επανάσταση στα πολιτισμικά και τα Τεκτονικά πράγματα της εποχής.

Όλες ετούτες οι πολιτισμικές εταιρίες οργανώνουν και πλήθος δημόσιων μουσικών εκδηλώσεων. Αξίζει όμως να κλείσουμε την αναφορά μας σ' αυτή τη Στοά περιγράφοντας τη νύχτα της 7ης Απριλίου του 1778, οπότε η στοά δέχθηκε τους κόλπους της τον Βολταίρο. Ήταν μια λαμπρή ευκαιρία για μια αντάξια μουσική εκδήλωση. Διευθυντής ο διάσημος βιολιστής και συνθέτης Nicolas Caron μέλος της Στοάς. Όταν, αργότερα, η Στοά θα πενήθει τον θάνατο του διακεκριμένου τέκνου της του Βολταίρου, ο Πρόεδρος της Στοάς και μέλος της Ακαδημίας Lalande θα φέρει μέσα στο Τεκτονικό περιβάλλον όλην την «αποθέωση» του Βολταίρου την οποίαν είχε προγραμματίσει η Ακαδημία για μια εκκλησία (αλλ' είχαν, δυστυχώς, διαφωνήσει οι φραγκισκανοί μοναχοί). Το νεκρώσιμο μουσικό πρόγραμμα εκείνης της βραδιάς (διευθυντής ο Nicolo Piccini) θα τελειώσει με μια «ευχάριστη συμφωνία που αντικατέστησε τους πένθιμους τόνους», γράφουν τα Πρακτικά της Στοάς...

- Τελειώνοντας, αξίζει να μνημονεύσωμε τον Rouget de l'Isle της Στ. «Les Amis Discrets, 1783), όχι για την επαναστατική Μασσαλιώτιδά του, αλλ' ιδίως για το «Τραγούδι των Εργατών» γραμμένο στα 1821 για τον Saint-Simon (αυτόν τον ωραίο πρόδρομο των κοινωνιστικών ιδεών):

*«Εμείς, φίλοι μου, είμαστε οι θέροι Ευγενείς
μας καλλιεργεί ο μόχθος μας,
στηρίζει και πλουτίζει,
και ευτυχία σ' όλους μας
απλόχερα χαρίζει!»*

5. Γερμανία

Το φαινόμενο που μας απασχολεί, αυτή η διάχυση της Τεκτονικής πρακτικής της Μουσικής, από μέσα απ' τις Στοές προς το λαϊκό κοινό,

φαίνεται να οφείλεται σε κοινωνικά, ιδεολογικά και ιστορικά αίτια που ξεπερνούσαν τις εθνικές ιδιοτυπίες της μιας ή της άλλης Χώρας. Έτσι, εκτός απ' την Αγγλία και τη Γαλλία, ας πάρουμε τώρα και παραδείγματα απ' τις Γερμανικές Χώρες:

- Παρουσιάζει καταρχήν ενδιαφέρον ο ρόλος των Τεκτόνων ποιητών και συγγραφέων της Γερμανίας για την ανάπτυξη του *Lieder*. Λαϊκοί σκοποί συναντώνται με τη μεγάλη έντεχνη ποίηση για να προκύψει μια σοβαρή μουσική σ' ένα υπέροχο καινούργιο μουσικό είδος. Ακολουθώντας λοιπόν τη στατιστική του Gefen (σελ. 56), παρατηρούμε ότι κατά την δεκαετία 1774 με 1785, στις 30 συλλογές *Lieder* που κυκλοφόρησαν, οι 28 ήταν έργα Τεκτόνων συνθετών πάνω σε ποίηση Τεκτόνων συγγραφέων. Πιστεύω ότι και αυτό το φαινόμενο είναι συμφυές με την ερμηνευτική αιτιολόγηση που χρησιμοποιήσαμε στα προηγούμενα.
- Στα 1783, ο J.F. Reichardt, Αρχιμουσικός του (Τέκτονα φλαουτίστα και συνθέτη) Φρειδερίκου του Μεγάλου, ιδρύει στο Βερολίνο τον θεσμό του «Concert Spirituel» (έτσι, με τον γαλλικό τίτλο) για το κοινό. Η Μουσική Εγκυκλοπαιδεία Lagousse χαρακτηρίζει ως μέγιστη τη συμβολή του Reichardt στα μουσικά πράγματα του Βερολίνου ως το τέλος του 18ου αιώνα. Ας σημειωθεί ότι ο ίδιος είχε δημοσιεύσει στα 1776 την Τεκτονική μουσική συλλογή «Sammlung für Freye und angenehmenen Maurern im Deutschland».
- Ο C.D. Zelter (1758-1832), Τέκτων φίλος του Τέκτονος Goethe, αφοσιώνεται στη μουσική παιδεία του λαού εξαιτίας ίσως της λαϊκής του προελεύσεως - γιός οικοδόμου και οικοδόμος ο ίδιος ήταν. Ιδρύει διάφορους προς τούτο συλλόγους, μεταξύ των οποίων της *Liedertafeln* σ' όλη τη Γερμανία (μίμηση των συντεχνιών των τραγουδιστάδων).
- Ο C.G. Neife (της Στοάς «Καρολίνα στα τρία παγόνια»), ο διάσημος δάσκαλος του Μπετόβεν, δημοσιεύει κι αυτός μια Συλλογή Τεκτονικών τραγουδιών (1774).
- Ενδεικτικό της ευρύτερης φιλολαϊκής στάσεων των φωτισμένων μουσικών Τεκτόνων της εποχής είναι το γεγονός ότι ο Franz Liszt (της στοάς «Η Ένωσις» της Φραγκφούρτης, 18 Σεπτ. 1841) ήταν σημαίνον μέλος των σαινσιμονιστών και συνεργάτης του Laménais («Η κατάσταση των καλλιτεχνών και η θέση τους στην κοινωνία»).
- Όταν ο Αντιπρόεδρος της Τεκτονικής Ενώσεως «Eklektischen Freimauerbundes» της Φραγκφούρτης, W. Speyer (1790-1878) ιδρύει την ανοιχτή μουσική εταιρεία «Ίδρυμα Mozart», ο Liszt θα συμβάλει με δωρεάν συναυλίες και με σύνθεση ειδικών έργων.

Τέτοιο περίπου ήταν το καμίνι που έβραζαν τον καιρό εκείνο τα Τεκτονικά και τα μουσικά γεγονότα στη Γερμανία.

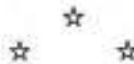
6. Αντί για επίλογο

Στο περιορισμένο πλαίσιο αυτής της διαλέξεως, παρακολούθησαμε τα πεπραγμένα Τεκτονικών Στοών ή μεμονωμένων διασκήψεων Τεκτόνων προς την κατεύθυνση της μουσικής παιδείας του λαού, παίρνοντας παραδείγματα απ' την Αγγλία, τη Γαλλία και τη Γερμανία. (Ανάλογα φαινόμενα ιχνηλατεί κανείς και σε άλλες ευρωπαϊκές Χώρες). Φάνηκε δε, νομίζω, ότι πρόκειται για ένα αρκετά συστηματικό ρεύμα «ρευστοποίησης» τρόπων τινά των Τεκτονικών κοινωνικών ιδεωδών, από μέσα προς τα έξω, για να υπηρετηθεί ο Άνθρωπος - πηγή προελεύσεως και στόχος δράσεως του Τεκτονισμού.

Αργότερα, θέβαια με τη διάδοση των αγαθών (πολιτικών και πολιτισμικών) ο ρόλος του Τεκτονισμού προς αυτές τις ειδικές κατευθύνσεις θα αμβλυνθεί. Δεν είναι όμως τούτο λόγος και για να λησμονηθεί....

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Gefen G.Q.: «Les musiciens et la franc-maçonnerie», Fayard, Paris, 1993.
2. Basso A.: «L'invenzione della Gioia», Garzanti, Milano, 1994.
3. Larousse: «Encyclopedia of Music».

Ακολούθως ο καθηγητής πιάνου αδ.΄. **Ρέιμα Ράις** ανεφέρθη στον αδ.΄. Sibellius με την κατωτέρω ομιλία του:

OPUS 113 ΤΟΥ ΖΑΝ ΣΙΜΠΕΛΙΟΥΣ

Στη δεκαετία του 1920 ο Ζαν Σιμπέλιους υπήρξε ένας από τους πιο αναγνωρισμένους συνθέτες εκείνης της εποχής. Η θέση του ως εθνικού συνθέτη της Φιλανδίας ήταν ήδη αναμφισβήτητη από το τέλος του περα-

σμένου αιώνα, και τώρα - μετά την ανεξαρτητοποίηση του Φιλανδικού κράτους το 1917 - η προσωπικότητά του λειτούργησε σαν αληθινό εθνικό σύμβολο. Κανείς δεν μπορούσε να προβλέψει, ότι με την έβδομη συμφωνία και το συμφωνικό ποίημα «Τάπιολα» (opus 112, 1925), τελείωνε και ο δημιουργικός κύκλος του συνθέτη, ενώ είχε ακόμα τριάντα χρόνια ζωής μπροστά του.

Ξεχωριστή θέση ανάμεσα στα ελάχιστα έργα που συνέθεσε την περίοδο της καλλιτεχνικής του σιωπής, έχει η Τεκτονική τελετουργική μουσική, opus 113. Η Φιλανδική Ελευθεροτεκτονική Αδελφότητα παράγγειλε τη μουσική το Φθινόπωρο του 1926, και στις αρχές του επόμενου έτους το έργο ήταν έτοιμο.

Στην αρχική της μορφή η τελετουργική μουσική αποτελείται από οκτώ σύντομα μέρη, των οποίων η χρονική διάρκεια, το ύψος και η φόρμα προσδιορίζονται από τα διάφορα στάδια της Τεκτονικής τελετής. Ο εναρκτήριο ύμνος και το πένθιμο εμβατήριο είναι ενόργανα κομμάτια για εκκλησιαστικό όργανο ή αρμόνιο. Τα υπόλοιπα μέρη είναι φωνητικά με συνοδεία εκκλησιαστικού οργάνου, βασισμένα σε ποίηση των Goethe, Von Schober, Zhao, Rydberg και Simelius. Αργότερα, μέχρι και το 1946 προστέθηκαν στην τελετουργική μουσική άλλα τέσσερα μέρη, μεταξύ των οποίων και ο γνωστός ύμνος «Φινλάνδια».

Η ομιλία του έκλεισε με την εκτέλεση στο πιάνο από τον ίδιο του «Opus 113» του αδ. Sibellius.

Εν συνεχεία ωμίλησε ο πρώην Γεν. Γραμματέας της Εθνικής Λυρικής Σκηνής Ιατρός και Αδ. **Φώτιος Παπαθανασίου** ο οποίος ανέφερε στον Μέγα Φρειδερίκο και τον W.A. Mozart, και μεταξύ άλλων είπε:

«Δυναστεία των Χοεντσόλλερν. Γεννήθηκε στο Βερολίνο το 1712 και απέθανε το 1786 στο ανάκτορο Σαν-Σουσί, στο Πόντσνταμ.

Υπήρξε η προσωποποίηση της πεφωτισμένης Δεσποτείας και ο εμπνευστής του δόγματος: «Ο Βασιλεύς είναι ο πρώτος υπηρέτης του Κράτους».

Ο σκληρός πατέρας του, ο «Βασιλεύς - Στρατιώτης», Φρειδερίκος Γουλιέλμος Α', τον ενέκλεισε στη φυλακή γιατί ηρνείτο να πειθαρχήσει στο αυταρχικό περιβάλλον της Αυλής. Μετά την αποφυλάκισή του, χάρις στην παρέμβαση του Καρόλου Στ', Αυτοκράτορας της Αγίας Ρωμαί-

κής Αυτοκρατορίας, προς τον πατέρα του, αποσύρεται στον Πύργο του Ράϊνσμπεργκ.

Εκεί, αφιερώνεται σε ό,τι αγαπά περισσότερο: την τέχνη και ιδιαίτερα τη μουσική. Μαθαίνει φλάουτο από τον διασημότερο φλαουτίστα της εποχής τον Johann Joachim Quantz και σύνθεση από τον περίφημο συνθέτη Όπερας, Carl Heinrich Graun, ο οποίος και διηύθυνε την ιδιωτική ορχήστρα του Φρειδερίκου Β΄ στο κάστρο. Λόγω της ορχήστρας και της μουσικοφιλίας του Φρειδερίκου, το Ράϊνσμπεργκ αποτέλεσε σημαντικό μουσικό κέντρο.

Αμέσως μόλις ανήλθε στον θρόνο, το 1740, αρχίζει να κατασκευάζει την Όπερα του Βερολίνου. Τα εγκαίνια έγιναν το 1742. Το 1747 καλεί κοντά του τον Ι.Σ. Μπάχ, ο οποίος αργότερα, εμπνευσμένος από αυτή τη γνωριμία θα γράψει τη «Μουσική Προσφορά» πάνω σε ένα θέμα του Μεγάλου Φρειδερίκου.

Το συνθετικό έργο του, αποτελείται από 4 Κονσέρτα για φλάουτο και έγχορδα, 4 Συμφωνίες, 3 Μάρς, 3 Καντάτες, Άριες και 121 Σονάτες για φλάουτο και τσέμπαλο. Έγραψε επίσης κείμενα (libretti) για Όπερες του Graun.

Η Τεκτονική του ιστορία είναι ιδιαίτερα σημαντική, αλλά δεν μπορεί να είναι αντικείμενο της παρούσης εκδηλώσεως, όπως άλλωστε και τα επιτεύγματά του ως Βασιλέως της Πρωσσίας και δημιουργού του μεγάλου και της δυνάμεώς της.

Ακολουθεί το μουσικό απόσπασμα του Ιου Μέρους, Allegro, από το Κονσέρτο για φλάουτο σε ντο μείζονα και ένα μουσικό Τεκτονικό έργο του μεγάλου μουσουργού και μεγάλου Τέκτονος, *Βόλφγκανγκ Αμαντέους Μότσαρτ*.

Ο Μότσαρτ μνήθηκε στις 14 Δεκεμβρίου 1784, στην Στοά «Αγαθοεργία». Ήδη, πριν τη μνήσή του και έχοντας σχέση με Τέκτονες, είχε γράψει ένα τραγούδι σε Τεκτονικούς στίχους, το «Τραγούδι στην Χαρά, Βασίλισσα των Σοφών». Το 1773, επίσης, γράφει το «Θάμος, Βασιλεύς της Αιγύπτου», παραγγελία Τέκτονος.

Το έργο που θα ακούσουμε, η «Μικρή Τεκτονική Καντάτα», είναι από τα τελευταία του έργα. Φέρει ημερομηνία 15.11.1791 και το πρωτοδιηύθυνε στις 18.11.1791, τρεις εβδομάδες προ του θανάτου του, με την ευκαιρία των εγκαίνιων ενός νέου Ναού της Στοάς του, «Η Νεοεστεφείσα Ελπίς».

Η Καντάτα, γραμμένη σε ντο μείζονα για 2 τενόρους και βαθύφωνο, ανδρική χορωδία και ορχήστρα, διαίρεται σε 4 μέρη: 1. Χορωδία με

σόλο, 2. Άρια, 3. Ντουέτο, 4. Επανάληψη του πρώτου μέρους.

Προτού περάσουμε στην ακρόαση, θα σας μεταφέρω σε πρόχειρη μετάφραση του ομιλούντος, μερικά από τα λόγια της Καντάτας:

*«Ας διακηρύξουμε δυνατά τη χαρά μας
με ευχάριστο θόρυβο οργάνων,
κι ας συναντήσει η καρδιά κάθε αδελφού
την αντήχηση αυτών των τοίχων.*

*Γιατί αφιερώνουμε αυτό το οίκημα,
μέσω της χρυσής αλύσσου της αδελφότητας
και της αυθεντικής ένωσης των καρδιών,
να γίνει ο Ναός μας...*

*Για πρώτη φορά Αδελφοί μου
η νέα κατοικία της Σοφίας και της Αρετής
μας περιβάλλει.
Εάν εναρμονίσουμε τέλεια
τις καρδιές και τα λόγια μας με την αρετή,
τότε ο φθόνος σιωπά και η επιθυμία
που στεφανώνει την ελπίδα μας
εκπληρώνεται ολοκληρωτικά»*

Ο διάσημος Συνθέτης Αδ.: **Μίμης Πλέσσας** ωμίλησε για το λαϊκό χαρακτήρα της Μουσικής με θέμα:

Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΩΣ ΛΑΪΚΗ ΕΚΦΡΑΣΗ

Με στημόνι τη βαθειά γνώση, την προσήλωση στο αντικείμενο και με υφάδι το χάρισμα της λαλιάς και τον ενθουσιασμό, κατάφεραν οι προλαλήσαντες να φτιάξουν ένα χαλί να μας χωρέσει όλους, τόσο όμορφο που να ξεχάσουμε πως και με τη βοήθεια της θείας Μουσικής και της λαλιάς των προλαλησάντων είχε μετατραπεί σε μαγικό χαλί και μας είχε

πάρει όλους και μας είχε πάει ψηλά. Ευφυσώς αναφερόμενος σε κάτι που τιμητικά φοράω, γιατί πιστεύω στο γεγονός ότι υπήρξα μουζικάντης, αργότερα μουσικός και τέλος συνθέτης, είναι ίσως το μοναδικό παράδειγμα που δεν θα ήθελα να χάσω μέχρι τα τελευταία μου γεράματα.

Αλλά μ' αυτό το καμάρι θρέθηκα επάνω σ' αυτό το χαλί μαζί με όλους σας, να ψηλοπετάμε και κάποια στιγμή με χάρη να μου δίνεται η εντολή: «Έλα τώρα εσύ, να το προσγειώσεις στην εποχή σου».

Με κόβει κρύος ιδρώτας στην αρχή αλλά μια και αναφερόμαστε σε μια εποχή, που ενδεχομένως με όλα της τα κακά έχει και πάρα πολλά καλά μηνύματα για τα μελούμενα, σκέφθηκα: Εγώ, θα το προσγειώσω; Σήμερα υπάρχει τεχνολογία που μας επιτρέπει να κάτσουμε πίσω και να φροντίσει κάποιος άλλος να το προσγειώσει ομαλά, κι ας αφήσουμε εμείς τη σκέψη μας να οργανωθεί για να δει αν υπάρχουν χαραμάδες σ' αυτή την ομορφιά που μας πέρασαν από αιώνες κι από υψηλές στιγμές οι προλαλήσαντες για να χωρέσει κι ο δικός μου ταπεινός λόγος. Και πράγματι άρχισε το χαλί να κατεβαίνει μόνο του, μαλακά, και εγώ να σκέπτομαι: Τι αγαθό κι αυτό και σε τι χρωστάμε τη δυνατότητα να μπορούμε στα καλά καθούμενα να προσγειωνόμαστε σε μια εποχή που δεν είναι στρωμένη με τριαντάφυλλα;

Κατάλαβα ότι εκείνο που έχει καταφέρει αυτό το θαύμα είναι κάτι που για πρώτη φορά καταφέραμε να κάνουμε ίσως γιατί μας ξέφυγε. Κι αυτό ήταν ν' αποδεχθούμε όλοι μια κοινή λαλιά όταν το προσπαθήσαμε στη Βαβυλωνία. Εκεί φτιάξαμε τον πύργο της Βαβέλ δεν μπορέσαμε μές' απ' την ομορφιά που είχε το γλωσσάρι του καθένα να φθάσουμε σ' ένα κοινό τόπο γνώσης.

Με την ψηφιακή τεχνολογία όμως που δεν μας ζητούσε τίποτα παρά μονάχα τη γνώση του ναι ή του όχι, του ένα ή του μηδέν καταφέραμε να αποκτήσουμε μια, ένα κοινό γλωσσάρι που κάποια στιγμή έφθασε μέσα από την ομοψυχία της αποδοχής του να μας υπηρετεί μ' ένα τρόπο τρομακτικό.

Εγώ να τολμάω να στοχάζομαι και να προσγειώνω το σπουδαίο χαλί που φτιάξαν οι ομιλητές μας; Να μη φοβόταν να πετάξει ο Ίκαρος, αν είχε αυτό που έχουμε σήμερα και η γοργόφερη φήμη, να πήγαινε ακόμα πιο γρήγορα, γιατί μόνον με την αποδοχή μιας κοινής γλώσσας, που είναι το ναι και το όχι, εμείς φτάσαμε να μπορούμε να στέλνουμε την τεχνογνωσία μας για να συναντήσει άλλη ζωή στο Σύμπαν. Να μπορούμε την ίδια ώρα που γεννιέται η πληροφορία εμείς να την παίρνουμε και με καμάρι να λέμε ότι είμαστε κι εμείς εκεί την ώρα που συμβαίνουν τα γεγονότα.

Κι αν καταφέραμε μονάχα με τη γνώση του ναι και του όχι και με το

ότι για μια φορά ταιριάξαμε στο ν' αποδεχθούμε ένα κοινό σύστημα του πήγαιν' - έλα της πληροφορίας, αν καταφέραμε να φτιάξουμε αυτά που φτιάξαμε τότε τι θα πρέπει να μπορούμε να κάνουμε αν για μια στιγμή στοχαστούμε πως η γνώση του ναι και όχι έχει δύο παραμέτρους ενώ ένα σουράβλι που παίζει ο τελευταίος βοσκός έχει τουλάχιστον πέντε νότες απ' το αρχαϊκό πεντάτονο, που ξεκινάνε για να δώσουν για πρώτη φορά ένα τρόπο, επικοινωνίας που δεν χρειάζεται να περάσει από καμμία πνευματική διαδικασία για να μας κατακτήσει. Γιατί η Μουσική έμεινε η μόνη από τις τέχνες που δεν χρειάζεται πνευματικά τερτίπια για να γίνει κατανοητή, γιατί επικοινωνεί με το υποσυνείδητο.

Μήπως αυτό είναι το μεγαλείο της; Μήπως γι' αυτό θεωρείται η Βασιλική των Τεχνών; Μήπως γι' αυτό δίκαια ξεχνάμε πως ένα μοτίβο ήταν εκείνο που έσωσε αυτά που έγραψε ο Όμηρος; που άλλωστε δεν τ' έγραψε ποτέ. Η Ιλιάδα δεν γράφτηκε, η Οδύσσεια δεν γράφτηκε. Ο Όμηρος δεν έγραψε, είπε. Τραγούδησε την καρδιά του. Και υπήρχε ένα μοτίβο. Ξεχάστηκε το μοτίβο, αλλά έχει τόση σημασία αυτό που ξεχάστηκε ή αυτό που κατάφερε στην πλάτη του να φέρει; Αυτή τέχνη των τεχνών. Αυτή η λαϊκή μέθεξη. Αυτή η μοναδική εμπειρία που αποκτάει κανείς όταν μπορεί να στήσει τ' αυτί του και να συγχωρήσει ένα πουλί που τραγουδάει φάλτσα ή να συγχαρεί ένα τενόρο γιατί τραγουδάει σωστά.

Χρειάζεται εγώ να μιλήσω για τη λαϊκότητα μιας τέχνης, που δεν είναι τίποτ' άλλο από λαϊκή;

Χρειάζεται εγώ να σας θυμίσω ότι η ωδή του Siler όταν τη γράφει ο Bethoven δεν είναι τίποτ' άλλο παρά ένα λαϊκό τραγούδι μ' ένα τόσο δα μοτίβο ή χρειάστηκε εγώ να πω ότι η Θεία Μουσική που μας παρέσυρε να υπερτεράμε τόσην ώρα με τ' όμορφο χαλί της αλήθειας των όσων ακούσαμε δεν είναι τίποτ' άλλο παρά μουσικές που αν τις σφυρίζουμε θα μπορούσαν να νανουρίσουν καλύτερα τα παιδιά μας;

Έλα όμως που όλα αυτά σκέφτηκα να σας τα πω τώρα που άκουγα τους σοφούς αυτούς ανθρώπους να μιλάνε για πράγματα που τόσο λίγα ήξερα, που κάποια στιγμή αισθάνθηκα ντροπή.

Μετά όμως, είπα η Μουσική δεν μιλιέται. Ίσως να είναι αυτό το μεγαλύτερό της πλεονέκτημα. Ίσως η μεγάλη μαγεία της Μουσικής να βρίσκεται ανάμεσα στις νότες στην παύση ή στην σιωπή. Γιατί εκεί ο καθένας από μας παίρνοντας αυτό που το μοτίβο που το σπέρμα που υπάρχει στο Δημιουργό της Μουσικής, το Συνθέτη, μπορεί να το προεκτείνει μέχρι εκεί που ο καθένας πάει. Γι' αυτό είναι Τεκτονική Τέχνη η Μουσική. Γιατί μπορεί να φθάσει μέχρι εκεί που μπορεί ο καθένας μας να φθάσει. Γι' αυτό και οι μεγαλύτεροι συνθέτες του κόσμου ήσαν Τεκτονες. Δεν θα μπορούσε να είναι τίποτε άλλο. Γιατί μέσα στην αρμονία,

μέσα σε μία νότα, υπάρχουν τόσες περισσότερες παράμετροι για να μπορεί κανείς να στοχάζεται και να προεκτείνει τη σκέψη του, που χωράει η θρησκεία, η πίστη, η φιλοσοφία, η ιστορία, η μυθολογία, η κοινή γλώσσα των Εθνών. Γιατί για να ξαναγυρίσω στην πληροφορική ή γνώση του ναι και του όχι κάνει το καθημερινό θαύμα της σκέφτεστε αν δύο ώρες στον κόσμο σταματούσε να μας υπηρετεί αυτή η γνώση; Δεν θα μπορούσαμε ούτε να ταξιδέψουμε, ούτε να μάθουμε τι καιρό θα κάνει, θα ήταν δηλαδή μια κατάσταση που δεν μπορούμε σήμερα να την αντιμετωπίσουμε.

Απ' την άλλη μεριά μια και μόνη νότα μπορεί να έχει διαφορετική χροιά, διαφορετική διάρκεια, να παίζεται με επανάληψη η ίδια σε διάφορους ρυθμούς και αν θέλεις να μένει η ίδια ενώ ν' ακούμε τις αρμονικές της σε μια οκτάβα υψηλότερη. Γι' αυτό κάποτε, όταν διάβασα ότι υπάρχει φυλή που όλη της η Μουσική είναι μια νότα, δεν μου έκανε καμιά εντύπωση. Σκέφθηκα ότι αυτοί οι άνθρωποι μπορούν να τραγουδάνε μέχρι το τέλος του αιώνας των αιώνων και να μην έχουν πει το ίδιο τραγούδι.

Πώς αλλιώς όμως να σας περάσω αυτά που αφορούν το μεγαλείο της Μουσικής, αυτής της Λαϊκής Τεκτονικής Τέχνης. Σκέφθηκα να διαλέξω τρεις συνθέτες Έλληνες που να έχουν «γράψει» το ίδιο θέμα. Θα κάτσω στο πιάνο και θα σας παίξω τα τραγούδια τους. Το θέμα είναι το Τρεχαντήρι. Τρεχαντήρα ή Ψαροπούλα, και οι Συνθέτες είναι ο Κλέων Τριανταφύλλου, γνωστός ως Αττίκ με το «Τρεχαντήρι» του, ο θαυμάσιος Χρήστος Χαιρόπουλος με την «Ψαροπούλα» του και ο Μέγιστος όλων ημών Κώστας Γιαννίδης ή Γιάννης Κωνσταντινίδης με την «Τρεχαντήρα μου πουλώ».

Συγχωρείστε την λαϊκή κουβέντα γιατί αφορά σε λαϊκή τέχνη και απόδειξις το ατέλειωτο μεγαλείο της όταν με τις νότες θα προσπαθήσω την ίδια εικόνα να την περιγράψω μέσα από την ευαισθησία και τη Μουσική διορατικότητα τριών Ελλήνων Συνθετών. Αττίκ - Χαιρόπουλος - Γιαννίδης.

Μετά την εκτέλεση από τον ίδιο στο πιάνο των ανωτέρω κομματιών είπε:

Θάπρεπε όμως να προσπαθήσουμε να απογειώσουμε γι' άλλη μια φορά το μαγικό χαλί της βραδιάς, για να φύγουμε από δω με την ανάταση που οφείλουμε σ' εμάς τους ίδιους όταν με την αδελφική αγάπη μαζευόμαστε μέσα στο Ναό.

Έτσι θάθελα να σας κάνω κοινωνούς του τρόπου που ο εμπνευσμένος στίχος του ποιητή Δημήτρη Μπούχου, Σεβάσμιου αδελφού μας, μου

επέτρεψε να γράψω τον Ελληνικό Τεκτονικό Ύμνο που σε λίγο θ' ακούσετε ολοκληρωμένο.

Εγώ θα κάτσω στο πιάνο και θα παίξω το μοτίβο, που μου ενέπνευσαν οι θαυμάσιοι, γεμάτοι Τεκτονικά Ιδεώδη στίχοι του. Θα παρακαλέσω τον ποιητή που βρίσκεται μαζί μας να έλθει στο μικρόφωνο και να απαγγείλει τους στίχους του, αφού σας δείξω πόσο απλό είναι το μοτίβο που έφτιαξα με τη βοήθεια του γιού μου του Αντώνη που με τιμά με την παρουσία του ανάμεσά σας και που εύχομαι κάποτε να τον αξιώσετε να γίνει μέλος της Κοινότητάς μας.

Θα σας παίξω λοιπόν αυτό το απλό μοτίβο, μη βιασθείτε να πείτε «Α! αυτό θα μπορούσα να το κάνω κι εγώ» γιατί θα έχετε δίκαιο, πραγματικά ο καθένας μας όταν αξιώνεται να είναι ανάμεσά μας μπορεί να κάνει και αυτό και καλύτερο και σας το εύχομαι».

Ο ποιητής Αδ.: Δημήτριος Μπρούχος απήγγειλε τους στίχους του Ελληνικού Τεκτονικού Ύμνου και στη συνέχεια ο Αδ.: Μίμης Πλέσσας, έπαιξε στο πιάνο την δικής του σύνθεσης μουσική επένδυση του Ύμνου και ακολούθως ακούσθηκε η ενορχηστρωμένη εκτέλεση.

Τέλος η εκδήλωση έκλεισε με Δεξίωση στο κυλικείο του Τεκτονικού Μεγάρου με μεγάλη συμμετοχή Τεκτόνων και εκλεκτών προσκεκλημένων.

